

Posudek habilitační práce

Katarína Chmelinová, *Skarby baroku. Między Bratysławą a Krakowem. Treasures of the Baroque. Between Bratislava and Krakow*, Muzeum Narodowe w Krakowie 2017

Jméno Kataríny Chmelinové není třeba představovat a v rámci střední generace slovenských historiků umění představuje nezpochybnitelnou autoritu na poli barokní vizuální kultury, překračující přitom hranice uměleckých druhů. Představená práce představuje do jisté míry vyvrcholení a sumu její dosavadní práce, která je příznačně rozdělena mezi práci kurátorky a galerijní pracovnice ve Slovenské národní galerii a akademické historičky umění činné na bratislavské univerzitě, v současné době jako vedoucí Katedry dějin výtvarného umění. Výsledkem této „dvojí identity“ je i předložená práce, která představuje reprezentativní katalog výstavy zorganizované počátkem roku 2017 v krakovském Národním muzeu, která ukazovala výběr barokního umění ze sbírek Slovenské národní galerie. Tato prezentace současně umožnila představit fenomén barokního umění na vybraném materiálu komplexním a syntetickým způsobem. I když projekt definuje svůj cíl jako poskytnutí „reprezentativního obrazu barokního umění na Slovensku“ (s. 153), z historického hlediska představuje kniha prostor dnešního Slovenska jako osobitou *Kunstlandschaft*, ve kterém probíhala bohatá umělecká a kulturní výměna bez ohledu na dnešní geografické a politické hranice. Do tohoto kontextu je přirozeně přiřazena i oblast Polska, což je dohromady vykresleno jako prostor, v němž se volně pohybovala řada významných umělců, pro které bylo propojování a prostupování politicko-zemských útvarů přirozenou součástí jejich uměleckého působení i životního údělu. Je nesmírně cenné, že se tento principiální středoevropský rys podařilo prezentovat v tak koncentrované podobě. Z formálního hlediska třeba již na úvod doplnit, že Katarína Chmelinová představuje autorku všech odborných textů v knize (s výjimkou formálních úvodů zástupců příslušných dvou sbírkových institucí).

Struktura katalogu je postavena na chronologické linii, nepředstavuje však nijak otrockou a schematickou osnovu práce. Do ní jsou naopak vetkány velmi přirozeným způsobem konkrétní funkčně-žánrové podkapitoly, které uměleckou tvorbu daného období představují nejen na konkrétním materiálu, ale prostřednictvím toho zasazují příslušná díla do kulturních a sociálních souřadnic umělecké produkce a „konzumace“. Volba těchto subtémat je velmi atraktivní a přitom zůstává především symptomatickou a charakteristickou pro umění sledované doby (sepulkrální umění, oživení sakrálního umění, umělecká migrace, obohacování ikonografické tematiky v rámci vrcholného baroka, kvadrurní malba, vliv vídeňského centra a její protagonisté...). Specifickým subtématem je také kultura báňských měst, která je velmi exemplárně představena jako fenomén, či spíše „prostor“, v němž se setkávaly ekonomicko-hospodářské, politické, ale i umělecké a kulturní zájmy, reprezentované řadou aktérů, kteří ve svých sociálních sítích utkávali také osobité podoby výtvarného umění

Všechna tato témata jsou reprezentována vybranými díly, resp. katalogovými hesly, které syntetizující záběr knihy logicky obohacují o analytické představení. Oceňuji právě tuto schopnost vysoké míry erudice a akribie, demonstrováné na vybraných katalogových heslech, ale především schopnost vystavět jejich pomocí velmi barvitý a reprezentativní obraz jednoho ze specifických geograficko-kulturních projevů středoevropského baroka. Jistě, bylo by možné přinést ještě analytičtější rozbor některých fenoménů. Například v případě osvícenské kultury a nástupu klasicismu, kdy je jen rámcovou generalizací tvrzení o „vyčerpání stylových možností“. To se mi

dokonce jeví v rozporu s deklarovanou snahou představit „baroko na Slovensku“ jako dynamický kulturní fenomén. Na straně druhé chápu, že tento jistý redukcionismus je pochopitelným důsledkem charakteru knihy – výstavního katalogu, který má své parametry a svůj osobitý „jazyk“. V této chvíli musím zdůraznit, že i když je předmětem hodnocení konkrétní kniha, je stejně tak důležité, jaká soustavná práce Kataríny Chmelinové stojí v jejím pozadí a jak prochází i tímto textem. I když je předmětem habilitačního řízení *stricto sensu* katalog, jenž má své limity a zákonitou formu, je přesto třeba říci, že to nijak nesnižuje jeho cenu, resp. nesnižuje to hodnocení úrovně práce jeho autorky, která v něm syntetizujícím a koncizním způsobem představila nejen plody své vlastní práce, ale dokázala také syntetizovat dosavadní poznatky do vědecky zodpovědné a přesvědčivé výpovědi.

V celé práci, i koncepci celého výstavního projektu, cítím zřetelný otisk tzv. *geography of art* – i když příslušnou práci jejího čelného představitele Thomase DaCosty Kaufmanna autorka neuvádí. Velmi explicitně je tato stopa přítomná v části „Baroko podél hranice“, kde se zaměřuje na osobité formy pozdně barokní výtvarné kultury na východním Slovensku, která zde byla úzce propojena s polskými centry a umělci. I na krátkém a sumárním prostoru se tak daří představit tuto oblast jako nesmírně otevřenou a postavenou na vzájemné umělecké a kulturní výměně, jejímž výsledkem jsou osobité výtvarné adaptace, transformace a vůbec vznik jedinečného uměleckého dialektu s originálními projevy. Je nesmírně cenné, že autorka pojala prezentaci tohoto tématu právě takto, neboť to, dle mého soudu, nejméně odráží složitou historickou a sociální realitu střední Evropy, kterou nelze oddělit od umělecko-historického „vývoje“, respektive nezle stavět tento umělecko-historický fenomén paralelně a nepropojeně, či jen „na oko“ propojeně s příslušným společensko-historickým kontextem. Kataríně Chmelinové se i na úzkém prostoru výstavního katalogu podařilo s vysokou mírou erudice představit sledovaný fenomén právě tímto komplexním způsobem, který se vyhýbá formalistickým zjednodušením či ideologickým stereotypům.

Z hlediska akademických dějin umění je umělecko-historická syntéza tím nejobtížnějším úkolem a v současné době se tento „žánr“ stejně tak problematizuje, jako opouští. Slovenská národní galerie má ovšem s podobnými syntetickými projekty v rámci domácího umění své zkušenosti a také tuto práci je možné snad zařadit do tohoto kontextu. Katarína Chmelinová na sebe vzala nelehký úkol představit souhrnný pohled na proměny barokního umění od jeho pozdně renesanční či manýristické fáze až po období pozdního baroka a klasicismu. Třeba říci, že tento obtížný úkol autorka zvládla se ctí. Nejen polské prostředí se tak mohlo ve formě výstavy a katalogu seznámit s barokním uměním dnešního Slovenska, ale i pro celosvětové odborné fórum nabízí tato publikace cestu ke koncentrovanému a nesmírně poučenému seznámení s uměním této oblasti.

Habilitační práce Kataríny Chmelinové „*Skarby baroku. Między Bratysławą a Krakowem. Treasures of the Baroque. Between Bratislava and Krakow*“ zcela naplňuje standardy kladené na tento typ klasifikační práce a doporučuji ji bez jakýchkoliv větších výhrad přijmout za základ autorčina habilitačního řízení.